

a+1= groot
groot-g=rood
roodx2=vuur
vuur-v=uur
uur+3=laat
laat+s=slaat
slaatx4=fout
fout-f=oud
oud-oud=nieuw
nieuw gaat een
keer kapot

Reflectie op het thema *'Plezier in Taal'*

door Chantal van Heeswijk

om-denker en beeldend vormgever

KUNNEN WE, IN DEZE TIJDGEEST, HERDEFINIËREN WAT TAAL EIGENLIJK IS?

Hebben we minder tijd voor taal? Steeds meer informatie wordt via beeld, in plaats van tekst, doorgegeven. Computers en mobiele telefoons zijn geïntegreerd in onze levens, en schrijven inmiddels via A.I. zelfs met ons mee. Tegelijkertijd wordt er steeds minder lestijd besteed aan taalonderwijs. En dat is niet gek – de wereld om ons heen is sneller, diverser, en digitaler geworden, en het onderwijs wil ruimte maken om hierop in te spelen.

Het lijkt of het vak taal op school minder hard is geëvolueerd dan de wereld en de kinderen eromheen. Je zou kunnen stellen dat als je taal blijft beoordelen op het 'oude denken', je die achterstand ook nooit meer in zult halen. Maar hoe moeten we taal dan zien?

KCR vroeg mij naar mijn visie op het samenspel van kunst, cultuur en taal, en op de waarde van dat samenspel. Geen kleine vraag, maar wel één waar ik graag over nadenk. Deze vraag komt terug in mijn werken, die je op de komende pagina's als leidraad kunt gebruiken. En ik begin zelf bij de vraag:

WAT IS TAAL?

Kunnen we, in deze tijd, herdefiniëren wat taal eigenlijk is? Een visie omarmen waarbinnen taal meer is dan alleen lezen, schrijven en begrijpen? Dat is het namelijk; taal is bedoeld om samen te communiceren, maar het is ook cultuur. Het is elkaar verstaan, op alle niveaus.

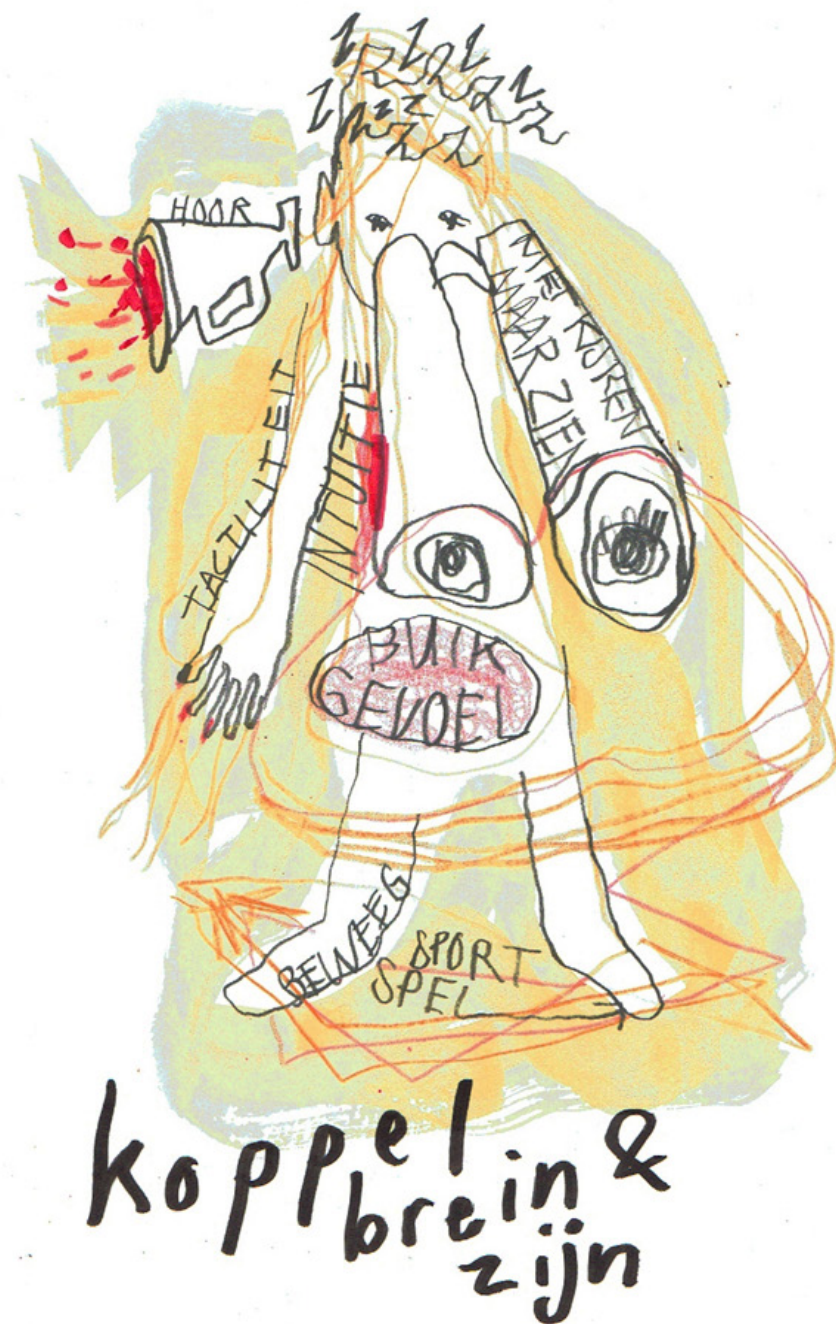
'Taal is waar ik van baal', geldt voor veel kinderen momenteel. Kinderen die slecht zijn in spelling hebben het plezier in taal vaak al verloren. Dat kan anders. We moeten plezier en enthousiasme in het midden plaatsen. Dit vergt dat we andere componenten inbrengen bij het doceren van taal. Ga uit van pijlers als spelen, uitproberen, oefenen, niet bang zijn. Laten we een onderscheid maken tussen 'spelling' en 'speling'. De groep kinderen die moeite heeft met spelling is misschien wel enorm goed in vertellen, rijmen en associëren; speling. Zo krijgen zij ook een positief gevoel voor taal.

VAN ANGST NAAR VERTROUWEN

Daarnaast hoor ik op scholen te vaak de vraag: 'Wat moeten we doen?'. Er heerst veel angst, en dat is misschien wel één van de grootste problemen die je kunt hebben in het onderwijs. Bij angst stopt het leren. De focus moet liggen op wat iemand goed kan, op wat er goed gaat, op het leren vanuit vertrouwen in plaats van angst.

Hier kan creatief onderwijs van grote waarde zijn. En dan bedoel ik niet eens met verf en kwast, maar met creatieve opdrachten met letters, lezen, verstaanbaar maken; neem het lijf mee, zing, rijm, klap en stamp mee op lettergrepen en maak een nieuw alfabet.

TAAL OEFENINGEN

Als ik naar taal kijk, wil ik graag met letters spelen. Het alfabet omdraaien, het achteruit opzeggen, nieuwe clusters maken in klank of in vorm, l tters omdraaien, letters verbinden, of ermee gaan rekenen. Er is niets leukers dan bakken vol letters op de grond gooien en maar gaan spelen.

Ontwikkel liefde voor bepaalde letters; bestudeer ze, leer ze schrijven, plak ze aan elkaar en vertel waarom je van die ene letter houdt.

Gooi de letterbak op de grond en leg zo snel mogelijk een woord. Er komt een zandloper aan te pas! Leg nog een woord, nu een langer woord en nu een rijmwoord. De nadruk ligt niet op de spelling maar op het spelen.

Iedereen krijgt 10 letters. Maak daar een woord van, dan een zin, en dan een rijm.

Praat Gibberish, een geheime taal, en schrijf op wat de ander zegt, volgens jou. Maak een taal die niets betekent, maar wel betekenis kan geven.

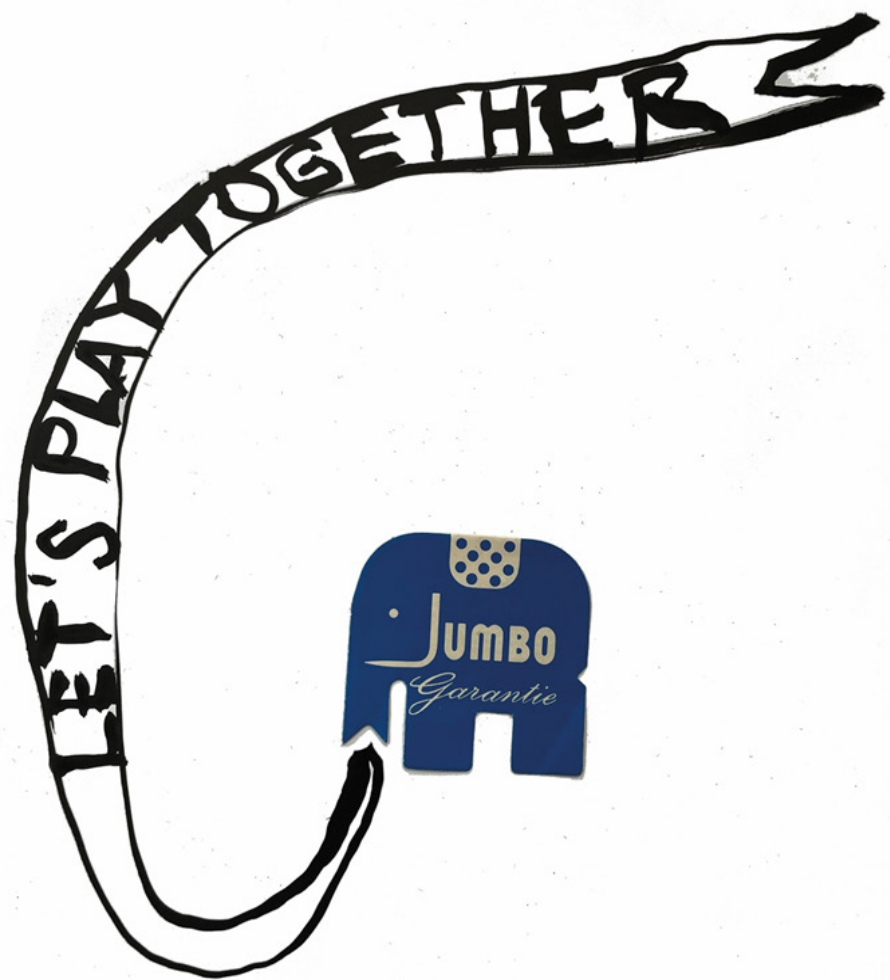
WAAROM DE VERBINDING MET KUNST?

Kunst is in mijn optiek niet het laatste vak wat je op school moet geven, maar iets wat verweven moet zijn met alle lagen van het onderwijs.

De kunstenaarsmethode van verzamelen en associëren kan weer lichtheid en plezier brengen in het overspannen vak dat taal op school inmiddels is geworden. De kern blijft dat je het vak fun probeert te houden. Kinderen willen graag leren en zijn intrinsiek gemotiveerd. De kunst zit hem in het zien van die motivatie, die uitbouwen en proberen verbindingen aan te bieden.

Op scholen begeleid ik docententeams in hoe je het-niet-weten meer kunt toepassen binnen het onderwijs. In plaats van dat de docent zegt hoe het moet en de kinderen het moeten nadoen. De vraag 'wat moeten we doen?' wordt honderden keren gesteld, zowel door docenten als leerlingen. Ik probeer die juist niet te beantwoorden, niet omdat ik geen antwoord kan geven maar omdat ik hoop dat ze even bij de vraag wegblijven en zelf iets verzinnen.

SPELEN & PLEZIER

Het is tijd dat scholen plezier in taal hoog op de agenda zetten. Zolang kinderen er plezier in houden zal het leren en er mee bezig willen zijn zoveel makkelijker gaan. Zorg er dus voor dat je 'onnuttige' dingen met taal blijft doen: gedichten schrijven, rijmpjes verzinnen, liedjes maken, een eigen taal verzinnen.

Of ga uit van lichaamstaal. Laat kinderen communiceren zonder te praten. Met de allerkleinsten begin je met bewegingen, gevolgd door de namen van henzelf en de dingen om hen heen, en daarna de eerste letters, waar ze heel gretig op zijn. Ze willen graag, maar dan komt al snel de eerste angst, de angst om het fout te doen, gevolgd door de rem, waarna het leren stopt.

Blijf dus bij dat plezier. En stel jezelf als docent vragen. Hoe geef ik les? Waar leg ik de nadruk op? Hoe komen we in de flow? Hoe blijft taal uit de angst en in het vertrouwen?

De kunstenaarsmethode van het leren is hard nodig op school, juist om de taalles beter te laten aansluiten op deze snelle, diverse en gefragmenteerde wereld. Het vereist durf en openheid, om het anders te doen, kwaliteiten beter te benutten en kerndoelen te herzien. Om het oude denken los te laten. En bovenal, om te blijven bouwen aan taal vanuit vertrouwen, taal vanuit kunst, taal vanuit plezier.

Foto: Hester Blankestijn

CHANTAL VAN HEESWIJK

Chantal van Heeswijk (1974) werkt als beeldend vormgever vanuit Rotterdam. Naast haar vrije werk - teksten, illustraties, keramiekwerk, ijsobjecten - maakt zij spoken word voorstellingen en luistert festivals op met performances en interactieve kunstwerken. Taal, letters en woorden zijn vaste onderdelen van haar werk. Als dyslecticus is dat opmerkelijk. Een 'taalgevoelige dyslecticus' zou je haar kunnen noemen. Inmiddels publiceerde zij twee boeken, waarin ze haar herkenbare handschrift op verschillende manieren tot leven brengt; haar verhalen - 'Schrijfsels' noemt ze deze zelf - worden aangevuld met illustraties op papier, in klei en in klank.

Van Heeswijk coacht docententeams in hoe creativiteit in het curriculum verweven kan worden en hoe opvattingen over wat leren is diverser kunnen worden. Voor organisaties en bedrijven verzorgt zij trainingen in creatief denken onder de naam Expand your brain. Ook denkt zij op verzoek mee met bedrijven voor een nieuwe frisse blik. Anderen inspireren ziet Chantal als haar voornaamste drijfveer.

Zie voor meer informatie en contact

www.ikbenchantalvanheeswijk.nl

Instagram: @ikben_chantalvanheeswijk

LinkedIn: www.linkedin.com/in/chantal-van-heeswijk-47820b20/

'Ik heb, als dyslecticus, mijn hele schooltijd gehoord dat ik slecht was in taal. Ik spelde alles fout en ben mijn plezier in taal al vroeg **verloren**. Pas ver na mijn studie aan de Design Academy ben ik gaan schrijven. Blijkbaar was/ ben ik juist goed in taal, maar dan in dat andere stukje ervan, namelijk het **spelen met taal**, het associëren en het enthousiasmeren. Taal is voor mij super belangrijk.'

A+1=groot
groot-g=rood
roodx2=vuur
vuur-v=uur
uur+3=laat
laat+s=slaat
slaatx4=fout
fout-f=oud
oud-oud=nieuw
nieuw gaat een
keer kapot

kapot+H₂O=rot
rot-6=niets
niets-s=niet
nietx7=nooit
nooit-n=ooit
ooit-3=t
t+w=twee
twee-1=een
een+g=geen
geen+geen=0
nul+p=op
op+st..ik stop

Illustraties: Chantal van Heeswijk, Pocketskills uit coachingstrajecten
A+1=groot 'Schrijfsel uit eigen hoofd', 2011.

